

Töökeskonna bioloogilisi ohutegureid käsitlev 2025. aasta soovitus (nr 209)

Preambul

Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni peakonverents,

mille kutsus Genfis kokku Rahvusvahelise Tööstöö büroo haldusnõukogu ja mille saja kolmeteistkümnes istungjärk toimus 2. juunil 2025. aastal,

olles otsustanud vastu võtta teatavad ettepanekud, mis on seotud kaitsega bioloogiliste ohutegurite eest töökeskonnas, mis on istungjärku päevakorra neljas punkt,

olles otsustanud, et need ettepanekud vormistatakse töökeskonna bioloogiliste ohutegurite 2025. aasta konventsioonile lisatava soovitusena,

võtab kolmeteistkümnendal juunil kahe tuhande kahekümne viiendal aastal vastu järgmise soovitusel, mida võib nimetada töökeskonna bioloogilisi ohutegureid käsitlevaks 2025. aasta soovitusel.

1. Soovitusel sättel täiendavad töökeskonna bioloogiliste ohutegurite 2025. aasta konventsiooni (edaspidi konventsioon) ja neid tuleks vaadata koostoimes.

I. Mõisted ja kohaldamisala

2. Konventsiooni artikli 1 punktis a esitatud määratluse kohaselt kuuluvad bioloogiliste ohutegurite hulka:

- a) patogeensed mikroorganismid ja nendega seotud toksiidid ja allergeenid, sealhulgas teatavad algloomad, bakterid, seened, oomütseedid ja vetikad;
- b) rakud ja rakukultuurid, sealhulgas nii primaarkultuurid kui ka immortaliseeritud rakuliinid, mis võivad olla saastunud muude bioloogiliste ohuteguritega või kanda endas riske, nagu kasvaja tekitamise potentsiaal, toksiidid või allergeenid;
- c) endoparasiidid, nimelt algloomad ja helmindid;
- d) mitterakulised mikrobioloogilised isendid, sealhulgas viirused, prioonid ning rekombinantne, geneetiliselt muundatud või sünteetiline DNA- ja RNA-materjal;
- e) loomset või taimset päritolu ärritajad, allergeenid ja toksiidid, sealhulgas mürk või allergeeni sisaldavad loomade või taimede eritised, välja arvatud õietolm, mis võivad põhjustada ärritust, allergilisi reaktsioone või süsteemset toksilisust kokkupuutel hammustuse, nõelamise või muu sündmuse kaudu, mille tagajärjel need ained vabanevad või tekivad.

3. Töökeskonna bioloogiliste ohuteguritega kokkupuutest põhjustatud inimese tervise kahjustus hõlmab järgmist:

- a) nakkushaigused, nagu brutselloos, viirushepatiit, inimese immuunpuudulikkuse viirushaigus, teetanus, tuberkuloos, Siberi katk ja leptospiroos, sealhulgas ägeda või

kroonilise nakkuse tagajärjed tervisele, nagu viirushepatiidi tagajärjel tekkinud maksahaigus, ja nende järelmõjud;

b) mittenakkuslikud haigused, nagu allergeensete bakterite või seente või toksiinide põhjustatud toksilised või põletikulised sündroomid;

c) surm või mis tahes isikukahjustus või haigus, mis on tingitud tööõnnetusest, mille puhul esines kokkupuude bioloogilise ohuteguriga töökeskkonnas.

4. Tervis ei tähenda ainult haiguse või tervisehäire puudumist, vaid hõlmab ka tervist mõjutavaid füüsilisi ja vaimseid elemente, mis on otseselt seotud tööohutuse ja töotervishoiuga.

5. Konventsiooni artikli 1 punktis b nimetatud levikuteed on järgmised:

a) õhu kaudu levimine, mis hõlmab õhus levivaid või hõljuvaid bioloogilisi ohutegureid;

b) otsene levimine, mis hõlmab elusorganisme, sealhulgas inimesi ja loomi, kes levitavad bioloogilist ohutegurit otsese kokkupuute kaudu;

c) kaudne levimine, mis toimub vektorite ja muude edasikandjate, näiteks vee, toidu, orgaaniliste materjalide, kehavedelike või ülekandefaktorite kaudu.

6. Konventsiooni artikli 1 punktis b nimetatud kokkupuuteteed on sissehingamine, allaneelamine, nahakahjustus ning silmade, naha ja limaskestade kaudu imendumine või adsorptsioon. Need teed sõltuvad tavaliselt bioloogilise ohuteguri ja töökeskkonna omadustest.

7. Konventsiooni ja käesoleva soovitusel sätteid tuleks võimalikult suures ulatuses kohaldada kõikidele majandusharudele ja töötajate kategooriatele. Võiks sätestada meetmed, mis võivad olla vajalikud ja teostatavad, et anda füüsilisest isikust ettevõtjatele konventsioonis ja käesolevas soovitusel sätestatud kaitsega analoogset kaitset.

II. Ennetus- ja kaitsemeetmed

8. Liikmed peaksid kooskõlas riigisisese õiguse ja tavaga võtma meetmeid, millega tagatakse, et isikud, kes kavandavad, toodavad, impordivad, tarnivad või annavad edasi bioloogilisi aineid, mõjureid või tooteid, millega töötajad võivad töö käigus kokku puutuda:

a) veenduksid mõistlikult teostatavas ulatuses, et sellised ained, mõjurid või tooted ei kujuta õigesti kasutamise korral ohtu nende kasutajate ohutusele ja tervisele;

b) teeksid kättesaadavaks teabe selliste ainete, mõjurite või toodete õige kasutamise ja ohtlike omaduste kohta, sealhulgas ohutuskardi ja tervisealase teabelehe vormis, kui see on olemas, ning juhised teadaolevate ohtude vältimiseks;

c) teostaksid uurimusi ja uuringuid või hoiaksid end muul viisil kursis punktide a ja b täitmiseks vajalike teaduslike ja tehniliste teadmistega;

d) võtaksid arvesse Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni soovitusi ohtlike kaupade veo

kohta, Baseli konventsiooni ohtlike jäätmete piiriülese veo ja nende kõrvaldamise kontrolli kohta, bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni Cartagena bioloogilise ohutuse protokoll, bakterioloogiliste (bioloogiliste) ja toksinrelvade täiustamist, tootmist ja varumist keelustavat ning nende hävitamist nõudvat konventsiooni, rahvusvahelisi tervishoiueeskirju või muid asjakohaseid ja kohaldatavaid konventsioone või õigusakte.

9. Konventsiooni artikli 7 lõikes 1 osutatud riiklik kord ja suunised peaksid:

a) sisaldama sätteid järgmistel teemadel:

- i) riskihindamise läbiviimine ja saadud hinnangu korrapärane läbivaatamine;
- ii) kontrollivahendite hierarhiale vastavad ennetus- ja kaitsemeetmed;
- iii) hügieen;
- iv) töötajate teavitamine ja väljaõpe;
- v) töötajate ja nende esindajatega konsulteerimine ning nende osalemine punktides i–iv nimetatud küsimuste arutamises;

b) käsitlema vajaduse korral nakkuste ennetamise ja tõrjemeetmeid, riskipõhiseid bioturvalisuse ja bioloogilise ohutuse kontrollimeetmeid, nagu laboratooriumide ohutustasemed, ventilatsioon, vektorite kontroll, saastest puhastamise ja desinfitseerimise protseduurid ning riskipõhised ohtlike jäätmete käitlemise ja kõrvaldamise protseduurid;

c) võtma arvesse ebakindlust seoses bioloogiliste ohutegurite esinemisega elusorganismides, vektorites või muudes potentsiaalsetes edasikandjates;

d) olema iga sektori või kutseala kokkupuuteohtu ning pädevate asutuste poolt tuvastatud ohte ja hinnatud riske arvestades piisavad ja proportsionaalsed.

10. Konventsiooni artikli 7 lõike 2 punkti c alapunktis i osutatud sektorid ja ametid, mis tuleb kaasata riskide hindamisse, võivad olla muu hulgas järgmised:

- a) tervishoid;
- b) toidutootmine ja põllumajandus, sealhulgas looma-, köögivilja- ja teraviljakasvatus;
- c) vee- ja jäätmekäitlus;
- d) koristus- ja hooldustööd;
- e) humanitaartöö;
- f) laboritöö;
- g) biotehnoloogia ja ravimitootmine;
- h) matuseteenused ja morgitööd;

- i) ehitus;
- j) metsandus;
- k) transport;
- l) ametid, mis on ühiskonna toimimise ja heaolu seisukohalt kriitilise tähtsusega rahvatervise hädaolukordade ajal, nagu on kindlaks määratud pädevate asutuste läbiviidud bioloogiliste riskide hindamisel.

11. Konventsiooni artikli 7 lõike 2 punkti c alapunktis ii osutatud töötajate hulka peaksid kuuluma muu hulgas järgmised:

- a) rasedad ja rinnaga toitvad naised;
- b) noored töötajad;
- c) vanemaealised töötajad;
- d) puudega töötajad;
- e) töötajad, kellel on meditsiiniline eelsoodumus nakkustele või allergiatele, sealhulgas immuunpuudulikkusega töötajad;
- f) töötajad, kes vajavad kaitset oma sotsiaalse olukorra ja mitmeti ebasoodsa olukorra tõttu;
- g) võõrtöötajad.

12. Konventsiooni artikli 7 lõike 2 punkti d alusel kehtestatavad valmisoleku- ja reageerimismeetmed, nagu plaanid ja protseduurid, peaksid hõlmama järgmist:

- a) õnnetuste ja hädaolukordade lahendamise eeskirjade koostamine või ajakohastamine;
- b) tuvastamise ja varajase hoiatamise süsteemid;
- c) meetmed, mida töökeskkonnas tuleb võtta haiguspuhangute, epideemiate või pandeemiate korral, sealhulgas töötajate ja tööandjate toetamine isolatsiooni- ja karantiinimääruste korral;
- d) rahvaterviseasutustega koordineerimise ja vastastikuse teavitamise mehhanismid;
- e) riiklik ja rahvusvaheline teaduskoostöö;
- f) hädaolukorras vajaliku inimressursi, kaasa arvatud haiglate vastuvõtuvõimekuse ja ressursside paindliku eraldamise tagamine;
- g) tervishoiuasutuste ja põhiteenuste tõhus toimimine;

- h) materiaalne valmisolek;
- i) koostöö asjaomaste riiklike ja rahvusvaheliste rahvatervise, vee- ja jäätmekäitluse, keskkonnatervise, töö- ja veterinaartervishoiu asutuste, tööinspeksioonide ning muude asjaomaste ekspertide ja partnerite vahel;
- j) rahvatervisealased kiirreageerimissüsteemid ja ekspertide nõuannete edastamine reaalajas, et valmistuda haiguspuhanguteks ja neid ohjata;
- k) töötervishoiuteenuse osutajate väljaõpe võimalike bioloogiliste ohutegurite teemal, mida toetab kliiniline või laboratoorne järelevalve.

13. Töökeskkonna bioloogiliste ohuteguritega seotud tööohutuse ja töötervishoiu juhtimise korra ja suuniste väljatöötamisel peaksid liikmed võtma nõuetekohaselt arvesse Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni ja teiste pädevate organisatsioonide väljatöötatud asjakohaseid rahvusvaheliselt kokkulepitud tehnilisi ja praktilisi juhendeid ning edendama tööohutuse ja töötervishoiu korraldamisel juhtimissüsteemidel põhinevat lähenemisviisi, näiteks tööohutuse ja töötervishoiu juhtimissüsteemide suunistes (ILO-OSH 2001) sätestatud lähenemisviisi.

14. Liikmed võivad kaaluda asjakohaste ja proportsionaalsete riskikontrollimeetmete sätestamiseks erinevaid lähenemisviise, mis võivad hõlmata eeskirju, poliitikat või suuniseid teatud liiki bioloogiliste ohuteguritega seotud tööde kohta ning bioloogiliste ohutegurite klassifitseerimist riski- või ohurühmadesse nende omaduste ja epidemioloogilise profiili alusel.

15. Tunnistades, et paljud bioloogilised ohutegurid tekitavad piiriüleseid riske, peaksid liikmed julgustama nii riiklikke kui ka rahvusvahelisi tööandjaid, et nad tagaksid ohutegurite kõrvaldamiseks või riskide vähendamiseks piisavad tööohutuse ja töötervishoiu tingimused ning aitaksid kaasa ennetuskultuurile.

III. Sotsiaal- ja töökaitse

16. Konventsiooni artikli 12 kohaldamisel peaksid liikmed võtma vajaduse korral nõuetekohaselt arvesse sotsiaalkindlustuse (miinimumstandardite) 1952. aasta konventsiooni (nr 102), töövigastushüvitiste 1964. aasta konventsiooni [1980. aastal muudetud I lisa] (nr 121), töövigastushüvitisi käsitlevat 1964. aasta soovitus (nr 121), kutsehaiguste loetelu käsitlevat 2002. aasta soovitus (nr 194), muid asjakohaseid õigusakte ning nende hilisemaid muudatusi ja parandusi.

17. Liikmed peaksid isolatsiooni või karantiini ajal vastavalt riigisisestele asjaoludele püüdma tagada esmast sissetulekukindlust ning rakendada meetmeid äritegevuse jätkumise tagamiseks.

18. Liikmed peaksid püüdma pakkuda vajaduse korral kaitset vallandamise eest, kui töötajad peavad jälgimise, reisipiirangute, karantiini- või isolatsioonimääruse või sellega seotud ennetuse või ravi tõttu töölt eemal olema.

IV. Õigusaktide järgimine

19. Konventsiooni artiklis 13 sätestatud kontrollisüsteem peaks juhinduma töötingimuste järelevalve 1947. aasta konventsiooni (nr 81) ja põllumajanduse töötingimuste järelevalve 1969. aasta konventsiooni (nr 129) sätetest, ilma et see piiraks need dokumendid ratifitseerinud liikmete sellest tulenevaid kohustusi.

V. Tööandjate kohustused ja vastutus

20. Tööandjad peaksid konventsiooni artikli 15 kohaselt nende vastutusalasse kuuluvate ennetus- ja kaitsemeetmete võtmisel nõuetekohaselt arvesse võtma asjakohaseid dokumente, tegevusjuhendeid ja suuniseid, sealhulgas tööohutust ja töötervishoidu käsitlevat 1981. aasta soovitus (nr 164), tööohutuse ja töötervishoiu edendamise raamistikku käsitlevat 2006. aasta soovitus (nr 197), tööohutuse ja töötervishoiu juhtimissüsteemide suuniseid (ILO-OSH 2001), töökeskkonna bioloogilisi ohutegureid käsitlevaid tehnilisi suuniseid ja muid Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni hilisemaid asjakohaseid juhiseid.

21. Konventsiooni artikli 16 punktis b osutatud kontrollivahendite hierarhia kohaldamisel peaksid tööandjad võtma arvesse töökeskkonna bioloogilisi ohutegureid käsitlevaid tehnilisi suuniseid ja muid Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni hilisemaid asjakohaseid juhiseid.

22. Konventsiooni artiklis 18 osutatud valmisoleku- ja reageerimisplaanid ning protseduurid peaksid sisaldama järgmist:

- a) töökohas bioloogiliste ohuteguritega seotud hädaolukordade ohjamise poliitika ja suuniste koostamine või ajakohastamine, võttes arvesse võimalikku mõju rahvatervisele;
- b) kooskõlas riigisisese õiguse ja tavaga ning riskihindamise alusel asjakohaste ja piisavate ennetusmeetmete võtmine, mis võiks hõlmata kõigi töötajate tasuta vabatahtliku vaksineerimise, immuniseerimise, kemoprofülaktika ja testimise hõlbustamist.

VI. Mõju varasemale soovitusetele

23. Käesolev soovitus asendab Siberi katku ärahoidmise 1919. aasta soovituse (nr 3).